

## הרב יהודה זולדן

גיליון מס' 59

מסכת יומא דפים כ"א-כ"ז

כ' - כ"ו אייר, פרשת בהר בחוקותי, תשפ"א

## מפקד אוכלוסין

(יומא כב ע"ב)

בתורה מסופר על מפקד - מנין עם ישראל (במדבר א), וכן שאול פקד (שמואל א, יא, ח; טו, ד), ודוד (שמואל ב, כד). מה הם הכללים? באיזה אופן אסור ובאיזה אופן מותר? הדיונים בסוגיה זו צפו כשהתקיים מפקד אוכלוסין במדינת ישראל.

### יומא כב ע"ב

אמר רבי יצחק: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה דכתיב "ויפקדם בבזק" (שמואל א יא, ח). מתקיף לה רב אשי: ממאי דהאי בזק לישנא דמיבזק, הוא ודילמא שמא דמתא הוא, דכתיב "וימצאו אדני בזק" (שופטים א, ה)? אלא מהכא "וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים" (שמואל א טו, ד).

אמר רבי אלעזר: כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמר "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד" (הושע ב, א). רב נחמן בר יצחק אמר: עובר בשני לאוין שנאמר "לא ימד ולא יספר" (הושע שם).

אמר רבי שמואל בר נחמני, רבי יונתן רמי. כתיב: "והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתוב אשר לא ימד ולא יספר" (הושע שם)! לא קשיא: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום. רבי אמר משום אבא יוסי בן דוסתאי: לא קשיא כאן בידי אדם, כאן בידי שמים.

...אמר רב הונא: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה. שאול באחת - ועלתה לו, דוד בשתים - ולא עלתה לו. שאול באחת מאי היא - מעשה דאגג... דוד בשתים, מאי נינהו - דאוריה ודהסתה

# צורבא הדף היומי

## רש"י

בבזק - לשון שברי חרסים, נטל כל אחד ואחד חרס והשליך לפניו, ומנו החרסים. ויפקדם בטלאים - צום לקחת כל אחד טלה מצאן המלך, ובאו למרחב, ונמנו הטלאים. כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא סיייעיה - כמה סמוך ומובטח, ואין צריך לחלות ולדאג מכל רעה, מי שהקדוש ברוך הוא בעזרו, שהרי מצינו שאול נכשל באחת - ועלתה לו לרעה לקונסו מיתה, לבטל מלכותו, ודוד נכשל בשתים ולא עלתה לו לרעה. דאוריה ודהסתה - שהוסת למנות את ישראל בסוף ימיו, וגרם לבא עליהם דבר.

## רמב"ם פירוש המשנה יומא ב, א

לפי שאסור אצלינו למנות אישי ישראל כלל ואפילו לדבר מצוה, ומעשה דוד המלך ידוע, אבל נמנים כשירצה מי שהוא למנותם בכך שלוקחין מכל אחד מהם משהו, ומונים אותם הדברים,

## רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ד, ד

...שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר "ויפקדם בטלאים".

## פסקי ר"ד יומא כב ע"ב

ודווק' לדבר מצוה מותר על ידי דבר אחר, אבל שלא לדבר מצוה אפי' על ידי דבר אחר אסור. שאם יועיל על ידי דבר אחר שלא לדבר מצוה, למה נענש דוד כשמנה את ישראל והיה דבר בישראל, ימנה אותם על ידי דבר אחר? ולמה לא מנו יואב וכל סנהדרין שכשמנו את ישראל על ידי דבר אחר ויתנו את המספר לדוד, כלום היה רוצה דוד אלא לדעת את מספרם, ימנו על ידי דבר אחר ולא יהיה דבר בעם? אלא שמע מינה שלא לדבר מצוה אסור למנותן אפי' על ידי דבר אחר, ומעשה דודוד שלא לדבר מצוה הוה, שלא היה בעת המלחמה למנות עליהן שרי צבאות, ומפני זה נענש.

## רמב"ן במדבר א, ג

וכאשר צוה למנות את ישראל יאמר "תפקדו אותם", לרמוז שלא יספרם רק שיתנו כופר נפשם מחצית השקל ובהם ישגיח וידע מספר העם. ואמר בדוד מספר מפקד העם (שמואל ב כד, ט), כי ידע מספרם בפקידת הכופר, כי רחוק הוא אצלי שלא יזהר דוד במה שאמר הכתוב (שמות ל, יב) "ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם". ואם אולי טעה דוד, למה לא עשה יואב שקלים, והיה דבר המלך נתעב אצלו והוא אמר לו "למה יבקש זאת אדני למה יהיה לאשמה לישראל" (דברי הימים א כא, ג), ולמה לא ימנם בשקלים שלא יחטא. אבל כפי דעתי היה הקצף עליו בעבור שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עושה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב (שמואל ב כד, ג) "ויוסף ה' אלהיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה". וראיתי במדבר סיני רבה (ב, יז), "ר' אליעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אמר: כל זמן שנמנו ישראל לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו. איזה זמן נמנו לצורך? בימי משה, ובדגלים, ובחלוק הארץ. שלא לצורך בימי דוד".

# צורבא הדף היומי

• באיזה אופן ולאילו מטרות מותר למנות, ובאיזה אופן ולאילו מטרות אסור למנות?

• הסבר את ההבדל בין דברי התוס' ר"ד לבין דברי הרמב"ן.

## הרב יחיאל יעקב וינברג, שו"ת שרידי אש חלק א סימן קלט עמוד תנ

אם מותר להשתתף במפקד הנערך על ידי משרד הפנים?

ב"ה יום ב', י"ד בסיון תשכ"א, מונטרה, ליד"נ היקר הרה"ג וכו' מהר"י גוטרמן, שלו' לו ולביתו מה שהציע כת"ר לפני את השאלה שנתעוררה בארץ על מפקד העם ע"י משרד הפנים, אם מותר לקחת חלק במפקד זה ולמסור לממשלה ובאי כוחה תשובות על השאלון שהם מציעים לכל אחד?

בוודאי צדק כת"ר, שזהו כמנין ע"י דבר אחר, שמותר לפי דעת הרמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ד, אלא שכת"ר כתב, שיש לחשוש לדברי הרמב"ן בפ' במדבר, שכתב שנענש דוד בעבור שמנאם שלא לצורך ומקורו במד"ר שם. לפ"ד, המינוי שמונים עכשיו הוא ג"כ לצורך, כי כן נהוג בכל הארצות למנות את מספר התושבים ומינוי זה נחוץ מאד מכמה בחינות, כי הממשלה צריכה לדעת מספר יושבי הארץ לשם ענייני כלכלה, ייצוא ויבוא של צרכי אוכל נפש וצרכי חיים שונים, וגם לשם ההגנה הארצית, וכי"ב. אלא, שצריך למנות ע"י דבר אחר, כמו שעשה שאול, שמנאם בבזק ובטלאים, כדאיתא ביומא כ"ב, ב, והגמ' אומרת שם: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, ומביאה ראי' משאול, שמנאם בבזק ובטלאים אעפ"י שהי' לדבר מצוה, כדי ללחום מלחמת מצוה, מ"מ לא מנאם אלא ע"י בזק או ע"י טלאים.

## הרב שלמה גורן, "מיפקד האוכלוסין לאור ההלכה", תורת המדינה, עמ' 316-317

וראיתי מה שכתב בנידון זה הרב וינברג זצ"ל בספר שרידי אש. ויש להרהר בדבריו מן הסיבות להלן:

א. נכון שאם המפקד מבוסס על מספר הטפסים המיועדים לכל אדם בנפרד, יוצא שזה מפקד תחליפי ע"י דבר אחר. כאשר ממלאים שאלון, הנותן דו"ח על הרכב המשפחה, בייחוד כאשר מצרפים לדו"ח נתונים אחרים מחוץ למספר האנשים שבמשפחה, ייתכן שזה הופך את הדו"ח לאובייקט שמונים אותו במקום אנשים. הטפסים של כל אדם באים במקום מחצית השקל והטלאים.

ב. שמא המפקד שלנו אינו נחשב "מנין לצורך מצווה". צורך מצווה פירושו צורך מצווה שיש בה משום פיקוח נפש שיכולה לדחות את האיסור למנות את ישראל. כגון במלחמות המצווה של שאול, וכסף הכיפורים של משה שנועד לבניית המשכן ולהקרבת קרבנות הציבור שיש בהקרבנות משום פיקוח נפש.

• הסבר במה חלק הרב שלמה גורן על דברי השרידי אש?

יש להוסיף שנראה שהשם "מפקד אוכלוסין" הוא המטעה. אין מדובר על מפקד לשם מנין מספר. נתונים מספריים ידועים לרשויות. מטרת הפעולה שנקראת מפקד אוכלוסין, נועדה לאסוף נתונים דמוגרפיים וחברתיים - הרכב משפחה, ארצות מוצא, רמת השכלה. נתונים כלליים כח עבודה, תנאי מגורים. נועד לתכנון מערכת החינוך, תחום הבניה והפיתוח וכד'. הנתונים הללו נלמדים, והדבר כאמור משפיע על תכנון של תחומים רבים.

# צורבא הדף היומי

## הלכה למעשה

- הרב איסר יהודה אונטרמן, "בענין המפקד האזרחי" תחומין ד עמ' 335 (ט סיון תשל"ב)
- א. פשוט וברור שהחלטת הממשלה לעשות מפקד עכשו הוא מפני שיש צורך חשוב בזה מבחינה בטחונית כלכלית וציבורית.
- ב. במצב כזה רוב הפוסקים סבורים כי כשהמנין נעשה לא לגולגלותם אלא ע"י דבר אחר, אין בזה איסור ולא חשש סכנה, ומתקבלת על הדעת כי כשכותבים מספרים בתשובה על שאלות מודפסות, זה נחשב ג"כ ע"י דבר אחר.

### הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר חלק י - חושן משפט סימן ב

...בתוס' ר"ד (יומא כב ב) כתב, אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, פירוש לדבר שבקדושה, שצריך לפקוד אותם ע"י דבר אחר, ושלא לדבר מצוה אפילו ע"י דבר אחר אסור. ע"ש. וכן כתבו הפוסקים שאין למנות אם יש עשרה אנשים למנין לומר דבר שבקדושה, אלא ע"י פסוק שיש בו עשר תיבות, כגון: "הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם". וכמ"ש הפרי חדש (ר"ס נה). וכ"כ בספר מנחת אהרן (דף סב ע"ב). וכ"כ בספר פלא יועץ (מע' מ, ד"ה מונה), ובספרו חסד לאלפים (סי' נה סק"י). וכתב, ורבים טועים ומונים א' ב' ג'. וטעות הוא בידם, אלא יראו במראית העין וימנו אותם במחשבה בלבד. וכ"כ הגר"ח פלאגי בכף החיים (סי' יג אות י). ושרשם פתוח בספר העתים (עמוד רנג), שימנה מנין העשרה ע"י פסוק "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך, אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך", והאי מנהגא מנהג מעולה הוא, דק"ל אסור למנות את ישראל. וכ"כ בספר הפרדס לרש"י (דף ח ע"ב) וז"ל: וכד מכנפין לבי כנישתא ובעי למידע אי הוו עשרה, היכי עבדי אמרי קרא דכתיב ואני ברוב חסדך וכו', וכי משלמי האי פסוקא ידעי דאיכא עשרה, דק"ל אסור למנות את ישראל. ע"ש. וע' בפירוש הר"א בן עזרא (ר"פ כי תשא) שכתב, והגאון אמר כי כסף הכפורים הוא חיוב על ישראל בין שיספרם מלכם, או לא ישא מספרם, כי ממנו יקריבו קרבנות הצבור ויעשו שמן המשחה וקטורת הסמים וכו', והמגפה שהיתה בימי דוד בעבור שלא נתנו כופר נפשם. ע"ש. עכ"פ יש לסמוך בנ"ד להקל ע"פ סברת הכלי יקר שמנין שאין בו הפתעה, כמו המפקד, שבמנין האוכלוסים, שפיר דמי, מכיון שבמשרד הפנים, יודעים פחות או יותר מספר האוכלוסים, אלא שרוצים לדעת במדויק את מספרם, לשם עניני כלכלה, ייצוא ויבוא של צרכי אוכל נפש, וצרכי חיים שונים, ואגרת חינוך לבתי הספר, כדי להתחשב במספר נפשות המשפחה, והכל נעשה ע"י כתב. וכן יש לצרף מ"ש הרלב"ג שעל ידי כתב מותר.

וכן פסק כיו"ב הגאון משקלוב בעל פאת השלחן בתשובה כתיבת יד, הובאה בספר היובל לד"ר ב. מ. לוין (בעל אוצר הגאונים) וז"ל: וברירא מילתא שעיקר האיסור למנות את ישראל הוא משום עינא בישא, והיינו כשמונים את האנשים בעצמם בגופם ובפניהם, אבל לא כשמונים את הכופר, או את הטלאים, או אפילו האצבעות שאינם גופי האנשים עצמם, וכמ"ש בספר הערוך ערך אצבע, שאסור למנות האנשים כי אם האצבעות. ובהכי ניחא מאי דתנן (שבת קמח ב) מונה אדם את אורחיו וכו'. ע"ש. וכ"ש כשמונים ע"י מספר סידורי בכתב. ואף על פי שבשו"ת כתב סופר (חיו"ד ס"ס קו) ד"ה ומצאתי, כתב, שאפילו בכתב אסור למנות את





# צורבא הדף היומי

ישראל, ושכן כתב מר אביו החת"ס. ע"ש. אינו מוכרח לדינא. וכן מבואר בפירוש הרלב"ג הנ"ל בפר' במדבר, במספר שמות, שלא מנו את האנשים עצמם, כדי שלא יהיה בהם נגף, אלא מנו כל השמות "הנכתבים". ע"ש. והן אמת שהגר"ח אבולעפייא בספר עץ החיים (ר"פ כי תשא) כתב בשם הגאון מהרימ"ט, שיואב מנאם על ידי כתב, וטעה, כי אין זה מועיל אלא ליחידים, ולא למנין כל ישראל. ע"ש. (וע"ע באור החיים ריש פר' כי תשא). אולם אינו מוכרח, שפשוט המקרא שיואב מנאם לגולגלותם. וכמ"ש בשו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם (סי' לד), שאלה, מאיזו סיבה קצף הקדוש ברוך הוא על אדונינו דוד כשמנה את ישראל, תשובה, כתוב בתורה כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וכו', ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, וכאשר ציוה השי"ת למנותם במדבר, ציוה ונתנו איש כופר נפשו, ועשה כפרה על זה, ושאל כשמנה אותם לא מנאם אלא בהביא כל איש מהם טלה, שנאמר ויפקדם בטלאים, וע"י מנין הטלאים ידע מספרם, אבל דוד מנאם בלא אמצעי, לא טלאים ולא דבר אחר, לכן קצף עליו ה' בעבור זה. וכתב אברהם. עכ"ל. ...וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז (סי' ג), שהאריך הרחיב בזה כיד ה' הטובה עליו. ע"ש. וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"א (סי' לד). ע"ש.

ועינא דשפיר חזי להגאון מהר"י פירלא בספר המצות לרס"ג ח"ב (דף שכב ע"א) שהאריך למעניתו בזה כדרכו בקודש, וסיים (בדף שכג סע"א), עכ"פ מבואר שלדעת רבינו רב סעדיה גאון וסיעתו אין שום איסור מן התורה למנות את ישראל, אלא שצוה הכתוב שימנה אותם ושיתנו מחצית השקל כופר נפש, ובכל פעם שימנו אותם נצטוו בכך לדורות, וכמ"ש הרמב"ן, הא אם לא יתנו כופר נפשם יהיה בהם נגף, משום שהמנין הוא סכנה להנמנים, אם לא יתנו כופר נפשם, וזהו דוקא כשנמנים לגולגלותם, אבל כשנמנים בבזק וכיו"ב, לית לן בה. זהו דין התורה, אבל מדרבנן אסור למנות בכל ענין, אפילו ע"י נתינת שקלים, שמא ישתמטו קצתם מליתן ויבאו לידי סכנה. ואסמכוה אקרא דכתיב ויפקדם בבזק, וכן דרשו ביומא שם דרך אסמכתא, שהמונה את ישראל עובר בלא תעשה שנאמר אשר לא ימד ולא יספר. עכת"ד. ולפי האמור לעיל אפילו אם יש איסור למנות את ישראל מן התורה, זהו רק כשמונה את כל ישראל, משא"כ במנין מקצתם זהו רק מדרבנן, ולפי המציאות של היום, רוב ישראל נמצאים בחו"ל. ולפי"ז מכיון שאין כאן איסור תורה יש לסמוך על ההסבר של הכלי יקר, שכל שאין שם הפתעה ממספרם, כגון בנ"ד, שידוע פחות או יותר מספר האוכלוסיא בישראל, ע"י רישום במחשבים במשרד הפנים, והמפקד אינו אלא לדיוק המנין. והמפקד הוא לצורך, לשם עניני כלכלה, ייצוא ויבוא של אוכל נפש וכיו"ב. הילכך יש מקום להתיר ע"י כתב. וכן צידד בשו"ת בית אבי ח"ד (סי' קפג) בכל הנ"ל להתיר מפקד העם. ושכבר נהגו כיו"ב בכל תפוצות ישראל, בישיבות ובבתי ספר למנות התלמידים ע"י כתב כדי שידעו המנהלים את מספר התלמידים שבכתות. וכן נהגו מנהלי בתי הכנסת ומנהלי אגודות וחברות מצוה. וגם במפקד שיש בזה צורך כלכלי ובטחוני, ומצב הזקוקים לסעד וכו', חשיב כצורך מצוה. ע"ש. (ומה טוב שרישום המתפקדים יהיה על פנקס שהמספר הסידורי כבר כתוב בו לפי רישומו של כל איש ואיש). וכן העלה להתיר הרה"ג ר' שאול ישראלי בספר עמוד הימני (עמוד קמז). וע"ע בשו"ת שרידי אש ח"ב (סי' מח). והנלע"ד כתבתי.

הרב ישראל מאיר לאו, הרב אליהו בקשי דורון, ח' אלול תשנ"ה (עיתון הצופה, י' חשוון תשנ"ו)

# צורבא הדף היומי



היות שאין במפקד האוכלוסין כל התייחסות לדתו של המשיב והמפקד כולל את כל האוכלוסיה הגרה בישראל, אין באופן זה כל חשש לערוך את המפקד, מה גם שהמפקד נעשה ע"י קריאת השאלונים באמצעים אופטיים ואין סופרים אנשים. היות שהצבעתם במכתבכם על חשיבות המפקד לצורך נושאים חברתיים וכלכליים, מביעים גם אנו את עמדתנו החיובית לטובת המפקד וקוראים לציבור להענות בחיוב לפוקדים.

# צורבא הדף היומי

## אמונה

### רמב"ן במדבר פרק א, מה

ולא הבינותי טעם המצוה הזאת למה צוה בה הקדוש ברוך הוא, כי היה צורך שיתיחסו לשבטיהם בעבור הדגלים, אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו.

[א] אולי להודיעם חסדו עליהם כי בשבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים, כך וכך בני עשרים. ואחרי כל דבר ומגפה ימנם, להודיע כי הוא משגיא לגוים ימחץ וידיו תרפינה. וזהו שאמרו רבותינו מרוב חבתם מונה אותם כל שעה.

[ב] ועוד כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה' והוא נודע אליהם בשמו יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם, וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינם לטובה, יבקשו עליהם רחמים, ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעט מספרכם, והשקלים כופר על נפשותיכם: ..[ג] ויתכן שנאמר עוד, כי היה זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה. כי עתה היו מזומנים ליכנס לארץ ולבא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם, כמו שאמר (להלן י כט) נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה', והיו משה והנשיאים צריכין לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה וכן מספר כל שבט ושבט ומה יפקוד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלף. וזה טעם "כל יוצא צבא בישראל", כי המנין מפני צבא המלחמה. ועוד שיחלק להם הארץ למספרם, וידע כמה חבלים יפלו להם מן הארץ הנכבשת להם. כי לולי דבר המרגלים היו נכנסים שם מיד.

### הרב שאול ישראלי, עמוד הימיני סימן יג

דרשתו של ר' יונתן נראה שהיא חולקת על דרשתם של ר"א ורב נחמן בר יצחק, שלדעתם למדים מכאן איסור ספירה, בלאו או בשני לאוין (וזהו כנראה נימוקו של הרמב"ם שלא הביא להלכה האיסור למנות את ישראל, אלא מן הכתוב אצל שאול).

אולם דרך דרש זה של ר' יונתן נראה לכאורה שהוא מנוגד ואינו מתיישב בפשוטו של מקרא. הן לשון הכתוב מוכיח שסופו של מקרא מתייחס על ראשו, כיצד יתכנו איפוא שני הפכים - "עושיך" ו"אין עושיך" בנשימה אחת - "מספר" - "אשר לא יספר"?

נראים הדברים שר' יונתן בא להעמידנו כאן על ענין זה של איסור הספירה, לקרב אל השכל את הדבר שנראה מתמיה לכאורה, שפעולה טכנית של ספירה יש בה בכדי להשליט נגף ח"ו בישראל. מה הסכנה בספירה תמימה, שאינה באה לחדש כלום, ואינה אלא מגלה מספר הקיים ועומד, גם אם אין נוקבים אותו במפורש? והוא מלמדנו בדבריו הקצרים והסתומים, שאכן המספר והספירה הנם דבר שאין לזלזל בו כלל. אם תמצוי לומר, הרי מסביב לשאלה זו נטוש המאבק בין ישראל לעמים - כבשה אחת בין שבעים זאבים!

דוגמת האב הראשון - "אברהם העברי", שהוא מעבר מזה, והעולם כולו מעבר מזה, כן הבנים - "לא מרובכם מכל העמים וכו' כי אתם המעט מכל העמים". "כי" בלשון "דהא" (רש"י שם), בגלל זה שאתם המעט!

# צורבא הדף היומי

ובכל מקרה של התנגשות בין ישראל לאומות העולם שמים הללו האחרונים את הדגש על המספר. עם קטון מול עולם גדול, מדינה קטנטונת ודלה מול ארצות עתירות נכסים, משופעות בעושר, מבורכות במשמני ארץ וטל שמים... "מי יקום יעקב כי קטן הוא". לעומת זאת היהדות עמלה תמיד להעלות במשקל שכנגד את התוכן הפנימי, את המהות הרוחנית את הכוח העצור בפנימיות העם הזה, אשר איננו נמדד במספר ובמנין, אשר איננו בגדר מנין ומספר. היהדות מעמידה את דוד מול גלית! הרועה בקלע האבן מול הענק אשר "גבהו שש אמות וזרת, ומשקל השריון חמשת אלפים שקלים נחושת, וחץ חניתו כמנור אורגים ולהבת חניתו שש מאות שקלים ברזל"...

אם נבוא להעמיד כמות מול כמות כי אז תהיה תמיד ידינו על התחתונה. סוד עמידתנו בזה שאנו מלמדים שלא הכמות היא הקובעת, שקצת מן האור דוחה הרבה מן החושך, "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח". "אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם וה' אתנו" עונה יהושע וכלב על טענת המרגלים: "ושם ראינו את הנפילים ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם" והמרגלים לא שיקרו! הם רק טעו. הם העריכו את הכל לפי ראות העין, - "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם"... יהדות מלמדת להעמיד את האיכות מול הכמות; מול החרב והחנית והכידון את שם השם צבאות; מול ים הטומאה, את פך השמן חתום בחותמתו של כהן גדול; מול הגבור לוכד עיר את הגבור האמיתי - המושל ביצרו... כן היה מאז וכן יהיה. גם היום לא נתמודד עם הגויים בריבוי אוכלוסין, בחיל מול חיל, בשריון מול שריון, במטוס מול מטוס ובצוללת מול צוללת. המאבק שלנו נטוש על קביעת האמת, אשר נתאמתה פעמים אין ספור בתולדות ימינו, שלא המדה קובעת ולא המספר - כי על כן המספר הנהו האויב מספר א' שלנו!

"והיה מספר בני ישראל", ודאי שגם לנו יש מספר. באשר אין מספר אשר לא יהיה לו מספר. גם כוכבי השמים מספר להם - "המוציא במספר צבאם, לכולם בשם יקרא". אולם ראיית המספר בתור ערך מכריע זה יתכן רק כש"ו" "בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום"; כשאנו שוכחים את מהותנו, כשהננו מתפתים לתפיסת השקר של הגויים, אשר יראו לעינים, ולמדה ולמספר. אולם, "כשישראל עושין רצונו של מקום", כשאנו מכירים את מהותנו, כשאנו מגלים את עצמיותנו, כשאנו מפתחים את המיוחד שבנו, כי אז - אין מספר, "אשר לא ימד ולא יספר", כי האיכות לא תמדר במדה ובמספר, כי ה"בכוח" הישראלי אין לו גבול ואין לו תכלית...

"והיה מספר בני ישראל וכו' אשר לא ימד ולא יספר". מדה אשר לא תמדד, מספר אשר לא יספר!

אלה הדברים אשר אנו למדים מר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן! מה מבהיקים הם לפי זה דברי המדרש (שיובא להלן בדיון ההלכותי): כל זמן שנמנו ישראל לצורך - לא חסרו, שלא לצורך - חסרו. שכן רק המנין שהוא שלא לצורך, כלומר שלא לשום צורך אחר, הנהו לצורך המנין עצמו, מבחינת החשבתו. מבחינת הראיה בו ערך מכריע, וזהו המסוכן ביותר בשבילנו, וכאן הנגף ח"ו.